

Постіл С., Козак Н. Інтеграційне навчання як чинник підготовки компетентних фахівців // Освіта. Інноватика. Практика : науковий журнал. 2016. №1. С. 31-35.

Postil S., Kozak N. Integration training as a factor in the preparation of competent experts // Education. Innovation. Practice: scientific journal. 2016. Issue 1(1). P. 31-35.

Степан Постіл¹, Наталія Козак²

Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

ІНТЕГРАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК ПІДГОТОВКИ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ

Наукова діяльність студентів вищої школи (ВИШу) є одним із напрямів їх самостійної роботи, важливим чинником підготовки компетентних фахівців. Компетентний фахівець не лише володіє певними знаннями, уміннями та навичками, які необхідні для його плідної професійної діяльності, а й реалізує їх у своїй роботі; вважає свою професію великою цінністю. Компетентність допомагає фахівцеві ефективно вирішувати різноманітні завдання, які стосуються його професійної діяльності.

У ВИШі функціонують два основних види наукової діяльності студентів: навчальна наукова діяльність, яка передбачена навчальними планами, і наукова діяльність студентів, яка здійснюється під керівництвом професорсько-викладацького складу поза навчальним процесом [6].

Навчальна наукова діяльність студентів у межах навчального процесу є обов'язковою для кожного і охоплює майже всі форми навчальної роботи:

- ✓ написання рефератів з конкретної теми у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу, фундаментальних і професійно орієнтованих, спеціальних дисциплін, курсів спеціалізації тощо;
- ✓ виконання лабораторних, практичних, семінарських і самостійних завдань, контрольних робіт, які містять елементи проблемного пошуку;
- ✓ виконання нетипових завдань дослідницького характеру під час різних видів практичних робіт, індивідуальних завдань, а також розроблення схем та інструкцій для їх реалізації;
- ✓ підготовка і захист курсових і дипломних робіт, пов'язаних з проблематикою досліджень кафедр.

Навчальна наукова діяльність студентів поза навчальним процесом є одним з важливих засобів формування компетентних фахівців. Вона передбачає участь у роботі предметних наукових гуртків; проблемних груп, секцій, лабораторій; участь у виконанні наукових робіт різного виду; проведення досліджень у межах творчої співпраці кафедр, факультетів; роботу в студентських інформаційно-аналітичних центрах, написання статей, тез, доповідей, інших публікацій.

Всі складові наукової діяльності студентів являють собою складний і взаємозалежний процес, результативність якого визначається системним підходом до його організації. Йде мова про таку організацію навчального процесу, при якій всі її компоненти перебувають у взаємозумовленості, постійній рефлексії і корекції результатів, створенні умов, що забезпечують досягнення її результативності, формування якостей особистості майбутнього фахівця, що дозволяють йому нестандартно вирішувати професійні завдання, володіти інноваційними технологіями і методикою наукової діяльності.

На сучасному етапі педагогічної науки системний підхід перебуває на новій стадії розвитку – інтеграційній [7].

Суть інтеграційного підходу у навчанні студентів полягає не лише в передачі соціального досвіду викладачами і засвоєнні його студентами, а, головним чином, у всебічному гармонійному розвитку, який відповідає внутрішнім потребам особи і спрямований на вільне і творче самовизначення індивідуальності. Навчальний процес у вищій школі містить в собі комплекс підходів, що здійснюють цілісність та багатомірність підготовки майбутніх фахівців.

Цілісність системного підходу забезпечується низкою новітніх тенденцій: міждисциплінарність, **трансдисциплінарність і синергетика** [7].

Міждисциплінарність в системі освіти представлено у вигляді взаємозв'язку між декількома дисциплінами. Цей підхід використовується як шлях подолання вузькопрофесійної обмеженості і прагнення заповнити цілісність у системі освіти. Сучасний світ вимагає міждисциплінарності як від фахівця, так і від системи сучасних знань.

Так виникає вищий рівень міждисциплінарності у вигляді трансдисциплінарності. **Трансдисциплінарність** – спосіб розширення наукового світогляду, який полягає в розгляді того або іншого явища поза межами будь-якої окремої наукової дисципліни.

Синергетичний підхід розглядає педагогічний процес як складну саморозвиваючу систему.

Міждисциплінарна технологія навчання може бути представлена як підсистема інтеграційної моделі педагогічної технології [1].

Наукова організація роботи студентів в умовах компетентнісного підходу ВИШу передбачає визначення цілей і завдань їх роботи, створення концепції (основних напрямків, стратегії їхньої реалізації, програми і методики) підготовки майбутніх фахівців до наукової діяльності; визначення структурних компонентів цієї системи; встановлення характеру взаємозв'язку між ними; виявлення рівнів і критеріїв оцінки результативності наукової праці; вибір форм, методів, засобів реалізації створеної концепції; прийомів рефлексуючої, діагностуючої та корегуючої діяльності студентів в області наукового пошуку, самостійної або практичної роботи.

Методологічні вимоги щодо впровадження компетентнісного підходу у вищій освіті мають, з одного боку, надпредметний, міжпредметний, інтегральний, динамічний, різновекторний, багатофункціональний і суб'єктний характер, а з іншого боку - характер ідей, правил і принципів. Їх можна уніфікувати за наступними групами [8]: 1) ціннісно-мотиваційні вимоги до майбутніх фахівців; 2) суб'єктно-орієнтовані вимоги до їх професійної підготовки, що реалізуються на основі гуманістичного і професійно орієнтованого освітнього середовища навчального закладу; 3) практико-орієнтовані вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців; 4) універсальність і одночасно конкретність змісту професійної освіти майбутніх фахівців; 5) вимоги до організаційно-педагогічного забезпечення реалізації змісту вищої освіти; 6) вимога щодо стандартизації професійної підготовки фахівця.

Організація навчального процесу на таких засадах включає в себе: аналіз вихідних умов (мети навчання, складу студентських груп, змісту програми курсу тощо); розробку системи навчальних матеріалів та технологію їх використання з наступною перевіркою і внесенням необхідних коректив; діагностування успішності навчання студента; заключну перевірку й оцінку системи.

Діагностування успішності навчання студента включає в себе: контроль, перевірку, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналіз, виявлення динаміки, тенденцій, прогнозування подальшого розвитку. Ключовим компонентом діагностування є контроль, сутність якого зводиться до виявлення, вимірювання і оцінювання знань, умінь та навичок студентів на різних етапах засвоєння змісту навчальних дисциплін протягом семестру на всіх видах занять. Засобами автоматизованої діагностики успішності навчання є система дистанційного навчання «Moodle», яка охоплює всі складові навчального процесу.

Вивчення дисципліни передбачає лекційні, семінарські, практичні та лабораторні заняття, самостійну та індивідуально-консультативну роботу студента.

Лекція є однією з основних складових педагогічної роботи, яка дає можливість реалізувати творчу співпрацю педагога зі студентами, спільну емоційну взаємодію. Класична лекція незамінна, коли має місце дефіцит літератури.

Для організації дистанційної комунікації студента з викладачем використовується Internet зі звітності студента про виконані лабораторні, самостійні та індивідуальні роботи; рецензування викладачем отриманих звітів; консультування щодо виконання робіт (лабораторних, самостійних, курсових, дипломних) та підготовки наукових статей, тез доповідей на наукові конференції.

В умовах широко доступних інформаційних ресурсів Інтернету перехід на загальноєвропейські освітні принципи вищої школи, в основі яких лежить компетентнісний підхід з підготовки майбутніх фахівців, супроводжується рядом проблемних факторів. Зокрема, за умови виділення значного обсягу матеріалу на самостійну роботу наявна пасивність самих студентів; студенти часто практикують виконання роботи в режимі «сору paste», тобто просто скачують тексти, формально їх компілюють і подають для зарахування на кафедрі.

Вирішення цих проблем доцільно з використанням інтерактивних технологій навчання, що дозволяє розвивати нестандартне мислення студентів; підвищує інтерес, зацікавленість до вивчення дисципліни; покращує уяву, його навички комунікативного спілкування, інтелектуальну, емоційну, мотиваційну та інші сфери [3; 5].

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів застосовуються наступні навчальні технології:

1. **Проблемні лекції.** На проблемній лекції новий теоретичний матеріал подається як невідоме, яке слід відкрити, вирішивши проблемну ситуацію. Завдання педагога полягає в необхідності прогнозувати проблемну стратегію навчання, забезпечити участь студентів в аналізі виниклого протиріччя, залучати їх до вирішення проблемних ситуацій, вчити висувати оригінальні шляхи їх вирішення, вчити аналізувати отриману нову інформацію в світлі відомих теорій, висувати гіпотези і використовувати різноманітні методи для їх вирішення.

2. Лекція з використанням мультимедійних і комп'ютерних засобів та програм. Викладення навчального матеріалу, у якому лектор, передаючи частину своїх функцій комп'ютеру, посилює свій вплив на слухача шляхом використання можливостей, що надаються йому мультимедійними технологіями та комп'ютерними програмами.

3. Навчально-практична лекція. Якщо однією з особливостей навчально-теоретичних лекцій є викладання теоретичного матеріалу і підтвердження його прикладами з практики, то мета навчально-практичної лекції діаметрально протилежна. Вона полягає у взятті за основу заняття прикладів з практики (або реалізації прикладів програмними засобами) і обґрунтуванні їх теоретичними положеннями.

4. *Лекція-конференція*, що проводиться як науково-практичне заняття із заздалегідь поставленою проблемою і системою доповідей (тривалістю 5-10 хвилин кожна), є достатньо ефективною інтерактивною технологією з виконанням різних ролей.

5. Кейс-метод. Метод аналізу конкретних ситуацій, що застосовується для наближення процесу навчання до реальної лабораторної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд конкретних виробничих, управлінських ситуацій у процесі вивчення і виконання навчальних завдань.

6. Презентації. Використовуються для представлення результатів роботи під час *лекцій-конференцій*, звітів про виконання індивідуальних завдань студентів.

7. Ділові ігри (зокрема, *навчальний судовий процес*), формування визначеного переліку документів за індивідуальною фабулою, що дозволяють студенту використати теоретичні знання у вирішенні практичних ситуацій.

8. Проектний метод зі створення «Наскрізного індивідуального проекту» студента.

Як показує практика, існують протиріччя між необхідним рівнем сформованості практичних умінь і недостатньою практичною підготовкою майбутніх фахівців, а також між необхідністю формування у студентів цілісної системи професійної діяльності і недостатньо розробленим механізмом встановлення міждисциплінарних зв'язків між блоками спеціальних і загальноосвітніх дисциплін. Міждисциплінарну змістовну модель доводиться вибудовувати викладачеві самостійно, формуючи багатовимірність підходів до вивчення дисципліни з точки зору професійної діяльності.

З метою вирішення цих протиріч перспективним є використання проектного методу. Актуальність проектної діяльності полягає в тому, що вона, по-перше, ініціює прийняття нестандартних рішень; по-друге, вона є практико-орієнтованою, завжди спрямована на конкретні потреби; по-третє, розвиває соціальну активність і відповідальність студентів. Виконуючи різні проекти, студент вчиться самостійно міркувати, робити висновки, порівнювати, аналізувати, встановлювати закономірності.

Тому на навчальних заняттях увага звертається на розвиток цілісності студента через різнопланові проекти, що сприяє самостійності отримання знань, розвитку творчого мислення, різних видів пам'яті, уяви, інтуїції, комунікативних і творчих здатностей.

Реалізуючи такий підхід, була впроваджена педагогічна технологія зі створення студентом "Наскрізного індивідуального проекту" відповідно до індивідуального наскрізного об'єкта дослідження у процесі міждисциплінарного інформаційного моделювання. Таке моделювання характеризується певними синергетичними тенденціями [4]. При цьому на кожному освітньому етапі встановлюється відповідний предмет дослідження у процесі такого інтеграційного вивчення дисциплін [2].

Інтеграційна стратегія реалізується в процесі виконання самостійних робіт. Науково правильно організована і систематично здійснювана самостійна робота є необхідною умовою успішного навчання, одним із визначальних факторів, що впливає на професійне становлення особистості.

Ядром самостійної роботи є пізнавальні і проблемні індивідуальні завдання, які повинні стимулювати студента на роботу з великою кількістю інформації й інформаційних джерел. Наприклад, окремими складовими індивідуального завдання із формування матеріалів кримінального провадження є вироблення навичок із розробки фабули провадження, планування досудового розслідування, аналізу вимог до форми і змісту процесуальних документів тощо. Пропонується наступний порядок виконання такого індивідуального завдання: 1) опрацювання рекомендованої літератури з відповідних теоретичних питань (поняття, види, зміст, порядок складання процесуальних документів тощо); 2) визначення фабули кримінального провадження; 3) складання студентом процесуальних документів за обраною фабулою.

Актуальною є виконання самостійної аналітико-синтетичної роботи студентів з текстовою інформацією: 1) формування тексту на задану тему за певною структурою; 2) реферування; 3) рецензування; 4) створення тестів і презентації, підготовка доповіді на лекції-конференції.

На одному з останніх занять з дисципліни проводиться круглий стіл по тих темах самостійної роботи, по яких були підготовлені всі завдання. Обговорення проводиться за схемою: доповідь; питання до доповідача; відповіді на питання; озвучення рецензії на матеріали за темою доповіді; зауваження доповідача на висновки рецензії; аналіз викладачем процесу обговорення доповіді; підсумкова дискусія по завершенню заняття. Результати оцінювання викладачем студентських робіт по усіх завданнях оголошуються після

завершення круглого столу при підведенні підсумків. За результатами заняття кращі роботи рекомендуються для подання на наукові конференції.

Висновок. Впроваджені педагогічні технології сприяють розвитку у студентів здатності вчитися; формувати їх як суб'єкта навчальної і професійної діяльності; формувати здатність і готовність до самовизначення, саморегуляції, самодетермінації і саморефлексії в майбутньому, що сприятиме формуванню та розвитку професійних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Левшин М. М. Теоретико-методичні засади проектування міждисциплінарної технології навчання / М. М. Левшин, І. О. Ковпак // Вища освіта України. – 2012. – №3 (Дод. 1). – Тематич. випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т. 1. – С. 205–217.
2. Постіл С. Д. Інтеграція дисциплін у процесі міждисциплінарного інформаційного моделювання / С. Д. Постіл // Наук. вісник НУДПС України. – 2013. – №3 (61). – С. 68-76.
3. Постіл С. Д. Інтерактивні технології навчання в умовах інформаційних ресурсів Інтернету / С. Д. Постіл, Н. С. Козак // Наукові записки Рівненського ДГУ. – Випуск 12 (55). – Рівне: РДГУ. – 596 с. – Збірник наукових праць «Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти». – Ч. 1. – С. 324-335.
4. Постіл С. Д. Синергетичні тенденції міждисциплінарного інформаційного моделювання / С. Д. Постіл // Вища освіта України. – 2014. – Вип.3 (Дод. 2). – Тематич. вип. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т. 2. – С. 74-78.
5. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с. – Режим доступу: westudents.com.ua/knigi/352-pedagogka-vischo-shkoli-turkot-tl.html
6. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с. – (Альма матер). – Бібліогр.: С. 341-351.
7. Шабанова Ю.О. Системний підхід у вищій школі: підруч. для студ. магістратури [Електронний ресурс] / Ю. О. Шабанова; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. – Д.: НГУ, 2014. – 120 с. – Режим доступу: <http://ir.nmu.org.ua/jspui/bitstream/123456789/108578/1/CD491.pdf>
8. Ягупов В. В. Методологические требования компетентного подхода в профессиональном образовании / В. В. Ягупов // Вища освіта України. – 2013. Вип.3 (Дод. 2). – Тематич. вип. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т. 1. – С. 82-85.

Анотація. Постіл С., Козак Н. Інтеграційне навчання як чинник підготовки компетентних фахівців. У статті проаналізовано складові наукової діяльності студентів вищої школи. Вони являють собою складний і взаємозалежний процес, результативність якого визначається системним підходом до його організації. Системний підхід перебуває на новій стадії розвитку – інтеграційній. Цілісність системного підходу забезпечується такими тенденціями як міждисциплінарність, трансдисциплінарність і синергетика. Впроваджені педагогічні технології сприяють розвитку у студентів здатності вчитися, виробленню інтегрованих умінь та навичок, формуванню та розвитку професійних компетентностей.

Ключові слова: складові наукової діяльності студентів; системний підхід і його інтеграційна стадія розвитку; міждисциплінарність, **трансдисциплінарність** і синергетика педагогічного процесу.

Аннотация. Постил С., Козак Н. Интеграционное обучение как фактор подготовки компетентных специалистов. В статье проанализированы составляющие научной деятельности студентов высшей школы. Они представляют собой сложный и взаимосвязанный процесс, результативность которого определяется системным подходом к его организации. Системный подход находится на новой стадии развития – интеграционной. Целостность системного подхода обеспечивается такими тенденциями как междисциплинарность, трансдисциплинарность и синергетика. Внедренные педагогические технологии способствуют развитию у студентов способности учиться, выработке интегрированных умений и навыков, формированию и развитию профессиональных компетентностей.

Ключевые слова: составляющие научной деятельности студентов; системный подход и его интеграционная стадия развития; междисциплинарность, **трансдисциплинарность** и синергетика педагогического процесса.

Abstract. Postil S., Kozak N. Integration training as a factor in the preparation of competent experts. The article analyzes the components of scientific activity of students of high school. They are complex and interrelated process performance is determined by a systemic approach to its organization. The systems approach is the new stage of development - integration. Integrity of system approach provided by such trends as interdisciplinarity,

transdystyplinarnist and synergy. Implemented educational technologies contribute to the development of students' ability to study, the development of integrated and skills, formation and development of professional competencies.

Keywords: *science component of students; systematic approach and its integration stage of development; interdisciplinarity, transdystyplinarnist and synergetic pedagogical process.*